

EPECTELE CRIZEI ECONOMICE ASUPRA SECTORULUI DE CONSTRUCȚII

Silviu LAMBRACHE

drd. CS inginer, Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Construcții,
Urbanism și Dezvoltare Teritorială Durabilă INCD URBAN - INCERC,
Sucursala INCERC București, Secția Economia Construcțiilor
e-mail: silviu.lambrache@yahoo.com

Abstract The worldwide economic crisis, starting in the latter half of 2008, has led to concerted efforts by governments worldwide to revive the economic cycle and develop ideas of how best to emerge from the crisis situation. In the wake of the international financial crisis and the ensuing global recession, the construction industry must prepare itself now to address the new economic reality and the sustainability imperative.

The economic recession has affected all the regions of the world to a greater or lesser extent and, as few sectors have been worse hit than construction by this global recession, the state of the economies of the different regions of the world will determine prospects for the construction industry.

Key words: economic crisis, constructions, financial crisis.

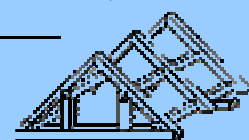
1. Introducere

Actuala criză financiară și economică afectează majoritatea sectoarelor economiei printre care și sectorul construcțiilor. Piața construcțiilor a fost și va fi o sursă importantă de venit pentru Uniunea Europeană, în valoare totală de aproximativ 1.650 mii de miliarde de euro. Cu siguranță, construcțiile reprezintă un procent important în PIB-ul fiecărei țări europene, procent ce diferă de la țară la țară. În țările din Europa de Vest, piața rezidențială reprezintă aproximativ 50% din piața construcțiilor, în timp ce în țările Europei de Est, majoritatea este deținută de construcții civile și nerezidențial. În plus, în Europa de Vest bugetul mediu cheltuit pe cap de locuitor în construcții este de 3 - 4 ori mai mare decât cel cheltuit în țările din Est. Dar, conform previziunilor, în următorii ani țările care vor prezenta o creștere, deși mică, vor fi cele de Estul Europei.

Lucrarea evidențiază impactul crizei economice și financiare asupra sectorului construcții la nivel european și național.

În anul 2008, economia europeană a fost marcată de creșterea crizei globale economice și financiare care a intrat într-o fază critică în cursul lunii septembrie. Această criză își are rădăcinile în criza ipotecară din Statele Unite și în consecință, în încetinirea economică accentuată în Statele Unite, precum și prețurile ridicate ale petrolului și ale materiilor prime.

Conform previziunilor efectuate la începutul lunii martie 2009 de către Comisia Europeană și Eurostat, creșterea economică se preconizează a fi scăzut la aproximativ 1% în 2008, atât în EU-27 cât și în zona euro (de la puțin sub 3% în 2007). Potrivit Comisiei Europene, în ciuda climatului economic mai favorabil din prima jumătate a anului 2008, tendința

actuală de scădere este rezultatul impactului crizei financiare intensificate asupra economiei reale, care a generat o recesiune la nivel mondial manifestată în contracție severă din comerțul mondial și a producției manufacturiere, iar în unele țări, slăbirea sectorului piețelor imobiliare.

Nivelul prețurilor, al căror vârf de creștere a fost atins în vara anului 2008, a încetinit considerabil de atunci.

După o dezvoltare favorabilă între anii 2005-2007, în anul 2008 situația de pe piața forței de muncă începe să se înrăutățească în majoritatea statelor membre ale UE. Reacionând cu un oarecare decalaj la evoluțiile la nivelul creșterii PIB-ului, creșterea ocupării forței de muncă este de așteptat să se diminueze cu aproximativ 2,5% în UE, cât și în zona euro în acest an și cu încă 1,5% în 2010 (se așteaptă o pierdere de aproximativ 8,5 milioane de locuri de muncă în 2010). Ca urmare, rata șomajului se așteaptă să crească la 9,4% în UE în 2009, cu o creștere suplimentară în 2010.

În acest context sumbru, consumul guvernamental și investițiile publice sunt de așteptat să ofere oarecare relaxare, faptul că presiunile inflaționiste s-au relaxat și ar trebui să contribuie la consumul privat. Măsurile fiscale discreționare și monetare anunțate încă din august 2008 ar putea fi, de asemenea, mult mai eficiente decât s-a anticipat în restabilirea stabilității și a încrederii în piețele financiare și sprijinirea activității economice.

2. Sectorul construcțiilor în Uniunea Europeană

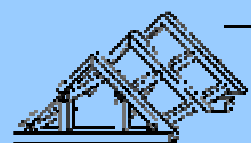
Situația economică prezentată anterior a fost simțită și în sectorul construcțiilor, acesta fiind constant în creștere în prima jumătate a anului 2008, înainte de impactul negativ al crizei financiare. Cu toate acestea, producția totală a construcțiilor în

2008, la nivelul UE se estimează a fi stagnat, cu o creștere numai 0,2%, ceea ce reprezintă aproximativ 1,3 miliarde de euro. În ciuda acestei încetineri, sectorul construcțiilor continuă să reprezinte o parte semnificativă a economiei UE în ansamblu (10,4% din totalul PIB-ul UE în 2008).

Dacă în 2007, Portugalia a fost singura țară din UE ce a suferit o creștere negativă în activitatea de construcții, tendința s-a schimbat foarte mult din vara anului 2008, când multe alte țări ale UE au cunoscut o creștere negativă datorită crizei financiare.

Deși situația diferă în mod semnificativ în cadrul UE de la o țară la alta și de la un sub-sector la altul, unele tendințe generale pot fi observate:

- condițiile de creditare sunt mai stricte, iar obținerea asigurării de credit este tot mai dificilă;
- companiile de construcții se confruntă cu dificultăți financiare, în unele cazuri extreme, ceea ce a condus chiar la faliment; sectorul construcțiilor este compus în principal din IMM-uri, acestea bazându-se în principal pe credite bancare, fiind astfel mai expuse la întârzierea efectuării plăților de către clienți (privati și publici);
- contracția sectorului de construcții de locuințe noi este continuă și se accentuează; acest segment este în suferință, în special din cauza lipsei de încredere în perspectivele de piață viitoare; astfel investitorii amână să investească în proprietăți, în ciuda ratelor foarte scăzute ale dobânzilor;
- sectorul de piață nerezidențial este influențat de climatul de afaceri, care se confruntă cu un nivel scăzut de

investiții aflat într-o abatere de la tendința înregistrată în anii precedenți, acest subsector nu poate fi susținut prin investiții publice (+8,2% creștere în 2008 în sectoarele de sănătate și educație), în timp ce sectorul privat nerezidențial este și mai afectat de încetinirea creșterii (+2,3% creștere în 2008); această tendință este mult mai acută în 2009 (+1,5% pentru public și -7% pentru sectorul privat nerezidențial).

- în general, lucrările de inginerie civilă au scăzut în comparație cu anul precedent, deși acestea au ajutat la susținerea activității de construcții în multe țări ale UE datorită planurilor europene și naționale de redresare economică, care dau prioritate pentru lucrările de infrastructură;
- prezentând o ușoară creștere, de 0,9% în 2008, lucrările de reabilitare și întreținere, rămân principalul motor de creștere în segmentul de locuințe în majoritatea țărilor din UE, investitorii tind să favorizeze investițiile în renovarea și modernizarea locuințelor, decât în locuințe noi, acest lucru datorându-se și tendinței actuale către luarea în considerare a protecției mediului în sectorul construcțiilor și în special de stimulente fiscale existente în multe țări din UE pentru investiții eficiente energetic.

Evident, toate aceste evoluții au un impact asupra ocupării forței de muncă în sectorul construcții, care în 2008, pentru prima dată în zece ani, a cunoscut o scădere.

În ceea ce privește situațiile specifice din diferite state membre ale UE, se poate spune că țările est-europene au fost mai puțin afectate de criză în 2008. Astfel, Polonia,

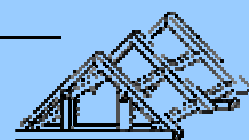
România, Bulgaria, Slovacia și Slovenia au înregistrat o creștere sănătoasă activitatea de construcții în anul 2008. În contrast, Ungaria (-8% în primele trei trimestre) și Estonia sunt excepții, din cauza dificultăților economice ce au început înainte de intensificarea crizei. Republica Cehă, de asemenea, s-a confruntat cu dificultăți, dar într-o măsură mai mică datorită excepțiilor precum lucrările de infrastructură, reabilitare și întreținere care s-au menținut la un nivel ridicat.

De asemenea, țările est-europene sunt afectate de noile reglementări de acordare a creditelor, aceste țări bazându-se foarte mult pe împrumuturi de la băncile vest-europene, dar pe de altă parte, aceste țări beneficiază de o finanțare semnificativă din partea UE pentru investiții publice. Cu toate acestea, beneficiile reale depind de capacitatea fiecărei țări de a "absorbi" eficient aceste fonduri disponibile.

Piața construcțiilor în țările vest-europene a fost mai sensibilă la efectele crizei financiare și a dedinului economic general. Astfel, Franța, Italia, Danemarca, Portugalia și Grecia au cunoscut o creștere negativă în activitatea de construcții în anul 2008, în timp ce Țările de Jos (Belgia, Suedia, Austria și Finlanda) au cunoscut o încetinire semnificativă a ratei sectorului de construcții.

Este de remarcat faptul că dificultățile întâmpinate de unele țări vest-europene nu sunt datorate intensificării crizei financiare în 2008. Acesta este cazul anumitor țări precum Marea Britanie, Spania și Irlanda, unde piața imobiliară a cunoscut o încetinire semnificativă încă din anul 2007.

Având în vedere măsurile luate de către UE și statele membre să investească în mari proiecte de infrastructură cât și promovarea eficienței energetice a clădirilor ca o soluție la încetinirea creșterii economice, sectorul

construcțiilor cel mai afectat este de așteptat să fie construirea de case noi, unde cererea s-a prăbușit în majoritatea țărilor UE (Tabelul 1)

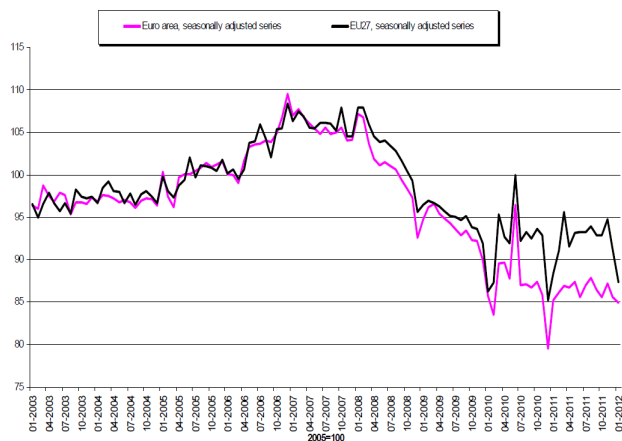

Fig. 1. Indexul producției sectorului de construcții

Sursa: Eurostat

Tabelul 1. Evoluția sectorului de construcții la nivel european la debutul crizei economice (%)

COUNTRY	YEARS				
	2005	2006	2007	2008	2009 T1
Austria	-0.9	4.6	0.8	0.8	-0.3
Belgium	4.0	7.0	3.4	0.2	-1.4
Bulgaria	32.3	21.9	26.0	13.7	1.8
Czech Rep.	2.2	9.6	6.8	1.0	0.5
Germany	-3.0	5.0	1.8	2.8	-1.5
Denmark	5.1	9.9	1.9	-3.1	-9.2
Estonia	19.8	30.0	11.5	-14.0	NA
Spain	6.0	6.0	4.0	-4.3	-8.4
Finland	5.3	4.3	8.3	4.1	-13.3
France	4.0	5.3	4.1	-1.2	-6.0
Great Britain	-1.0	1.1	2.5	1.0	-7.6
Ireland	8.4	7.9	1.1	NA	NA
Italy	0.7	1.1	1.0	-2.3	-6.8
Lithuania	11.5	21.4	21.6	0.8	NA
Netherlands	2.7	4.6	5.9	3.0	-4.5
Portugal	-3.1	-5.7	-0.5	-3.1	1.1
Romania	NA	15.9	48.9	14.4	-12.8
Sweden	4.2	10.0	6.4	2.9	-5.6
Slovenia	3.1	16.0	14.7	15.1	-12.0
EU	1.2	4.2	3.1	0.2	-5.2
Switzerland	4.3	0.8	2.4	2.7	-5.0
Turkey	NA	NA	NA	NA	NA

Sursa: EIC (European International Contractors)

Tabelul 2. Gradul de ocupare cu forța de muncă la nivelul UE în sectorul construcțiilor (mii)

COUNTRY	YEARS				
	2005	2006	2007	2008	2009 T1
Austria	236	240	247	245	241
Belgium	190	198	204	204	200
Bulgaria	NA	NA	212	260	240
Cyprus	27	27	28	31	21
Czech Rep.	NA	NA	NA	NA	NA
Germany	1.738	1.722	1.751	1.750	1.710
Denmark	150	158	165	159	147
Estonia	40	48	57	NA	NA
Spain	2.060	2.189	2.306	2.052	1.765
Finland	137	142	154	160	140
France	1.437	1.498	1.536	1.601	1.581
Great Britain	1.111	1.117	1.145	1.149	1.143
Greece	NA	NA	NA	NA	NA
Hungary	240	247	254	239	222
Ireland	176	192	209	180	130
Italy	1.171	1.203	1.243	1.238	1.155
Lithuania	120	131	150	145	87
Netherlands	368	367	371	377	372
Poland	317	329	393	414	420
Portugal	418	426	440	420	422
Romania	343	360	400	400	410
Sweden	200	209	222	247	225
Slovenia	57	61	68	77	70
UE	10.318	10.624	11.102	10.907	10.341
Switzerland	250	253	272	278	270
Turkey	899	991	1.130	NA	NA

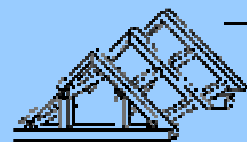
Sursa: EIC (European International Contractors)

3. Importanța sectorului de construcții la nivelul UE

Sectorul de construcții promovează o creștere europeană eficientă, durabilă și competitivă prin:

- crearea unui mediu eficient energetic și integrarea energiei regenerabile;
- realizarea unei infrastructuri moderne pentru sectorul de transport;
- reducerea amprentei ecologice a produselor și serviciilor.

Sectorul construcțiilor reprezintă cel mai mare angajator din sectorul industrial din Europa:

- reprezintă 9,9% din PIB și 51,4% din formarea brută de capital fix;
 - cu 14,9 milioane de angajați, reprezintă 7,1% din totalul ocupării forței de muncă în Europa și aproape 30% din industrie;
 - cuprinde 3 milioane de întreprinderi (EU27), din care 95% sunt IMM-uri cu mai puțin de 20 de angajați (Sursa: FIEC)
- Sectorul construcțiilor prezintă o influență semnificativă asupra întregii economii:
- clădirile /infrastructura furnizată de sectorul de construcții deservește o multime de alte industrii și servicii;
 - aproape 45 de milioane de angajați depind de activitatea de construcții din Europa;
 - 1 € cheltuit în construcții generează aproximativ 3 € în activitatea economică totală;
 - este una dintre cele mai bune modalități de stimulare a activităților economice

3. Impactul crizei economice asupra forței de muncă

Criza economică globală a afectat puternic piața muncii din toate statele Uniunii Europene (UE), iar transformările suferite de economiile acestor țări au avut la rândul lor repercusiuni asupra migrației forței de muncă. Sectoarele de activitate predominant ocupate de către migranți, cum ar fi construcțiile sau serviciile au fost cele mai lovite de criza economică, cauzând pierderea locurilor de muncă și șomaj crescut în rândul lucrătorilor migranți.

Pe piața muncii din România criza economică s-a manifestat printr-o puternică reducere a ocupării și creștere a numărului de șomeri. Sectoarele productive care au fost afectate cel mai mult de criză sunt cele care au o perioadă de dezvoltare mai amplă, precum sectorul construcțiilor, automobilelor și

mobilei, dar și sectoarele asociate consumului au avut de suferit.

În acest context, ideea de a pleca în străinătate pentru muncă devine tot mai atractivă pentru tot mai mulți români. Locurile oferite de piața internă se dovedesc insuficiente pentru a satisface cererea, de asemenea salariile sunt mult mai mici decât în anii precedenți, prin urmare, plecarea în țări unde salariile rămân satisfăcătoare și în quantum suficient pentru a menține un nivel de trai decent reprezintă o soluție.

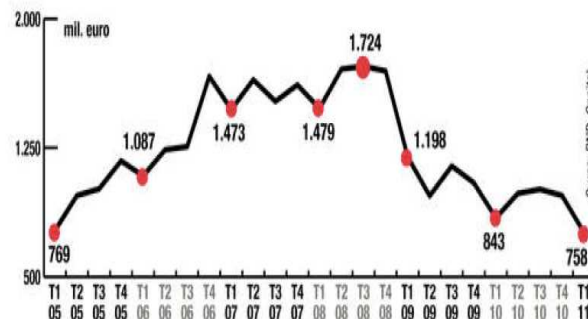

Fig. 2. Suma trimisă în țară de lucrătorii români din străinătate
Sursa: BNR

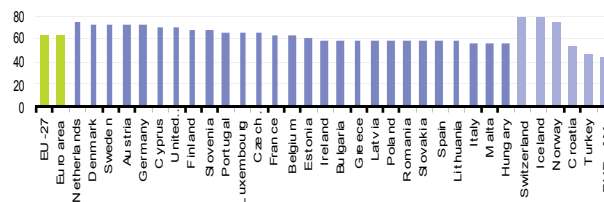
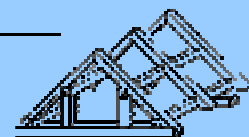

Fig. 3. Rata ocupării forței de muncă-2010 (%)
Sursa: INS

România rămâne principalul furnizor de forță de muncă migrantă la nivelul spațiului european; datele oferite de Eurostat confirmă că, în 2010, numărul românilor rezidenți pe teritoriul Uniunii Europene era de peste 2 milioane persoane. Estimările indică, totuși, că numărul real al românilor în UE este cu mult mai mare, românii fiind comunitatea cea mai numeroasă dintre migrații intercomunitari și dețin locul al doilea ca mărime, raportat la migrații

cetățeni din țările terțe reprezentați de imigranții originari din Turcia.

Peste 70% dintre românii care lucrează în afara granițelor au ales fie Spania, fie Italia; prin urmare, modul în care criza influențează piața muncii din aceste țări capătă o importanță deosebită pentru analiza impactului crizei asupra migrației românești în scop de muncă.

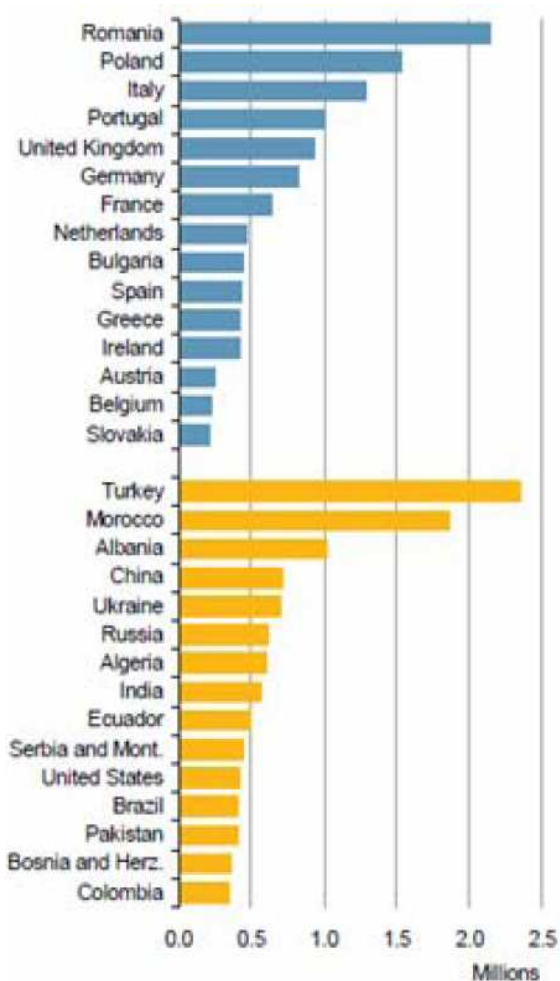

Fig. 4. Cetățenia migranților UE și non-UE, rezidenți ai țărilor EU27 în anul 2010

3. Efectele crizei economice la nivel mondial

Criza economică mondială, începută din a doua jumătate a anului 2008, a condus la eforturile concertate ale guvernelor din întreaga lume de a revigora activitatea economică și dezvoltarea de idei privind

cele mai bune acțiuni necesare pentru a ieși din situația de criză.

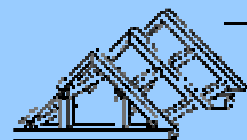
În urma crizei financiare internaționale și a recesiunii globale care a urmat, industria construcțiilor trebuie să se pregătească acum pentru a aborda noua realitate economică. Astfel, în multe zone ale lumii, recesiunea globală a lovit puternic industria de construcții.

Recesiunea economică a afectat toate zonele lumii la un nivel mai mare sau mai mic, iar anumite sectoare ale economiei au fost lovite mai rău decât sectorul de construcții. Situația economică din diferite zone ale lumii va determina previziunile pentru industria de construcții. Potrivit Fondului Monetar Internațional (FMI), redresarea economică globală a fost mai bună decât așteptările. Economiiile țărilor dezvoltate, sunt de așteptat să rămână în prima linie a creșterii economice, în timp ce o creștere a celorlalte economii este reținută de problemele rămase în sectoarele financiare.

Estimarea pentru 2010 este că producția mondială este de așteptat să crească cu aproximativ 4,2%, dar variația în nivelurile de creștere economică între țări este considerabilă.

Tabelul 3. Estimarea creșterii PIB-ului pentru anul 2011

	Year on Year % Growth in Output	
	2010	2011
World	4.2	4.3
Advanced economies	2.3	2.4
US	3.1	2.6
Euro area	1.0	1.5
Japan	1.9	2.0
UK	1.3	2.5
Emerging and developing economies	6.3	6.5
Central and Eastern Europe	2.8	3.4
China	10.0	9.9
India	8.8	8.4

Ratele de creștere prezentate în Tabelul 3 indică faptul că economiile avansate din Europa de Vest și SUA vor continua să iasă din recesiune, dar la un ritm mai lent decât în economiile emergente, în special China și India. Această distincție dintre ratele de creștere ale economiilor dezvoltate și în curs de dezvoltare este o continuare a unui tipar, predominant în anii dinainte de recesiune, atunci când ratele de creștere din economiile emergente au fost cu 4 - 8% mai mari decât cele din economiile avansate.

Industria construcțiilor a fost supusă istoric la un model ciclic de dezvoltare mult mai pronunțat decât economia în ansamblu sau alte sectoare de activitate economică. Privind la modelul de producție de construcții la nivel mondial pentru ultimele patru decenii, observăm o tendință generală de creștere, punctată cu vârfuri de creștere și perioade de scădere.

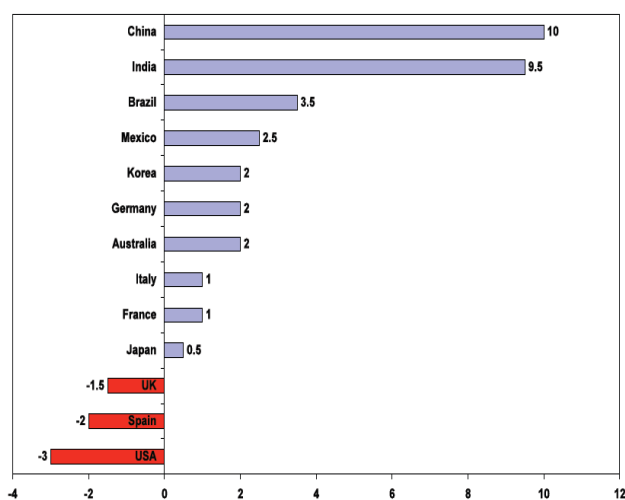

Fig. 5. Estimarea creșterii medii anuale a cheltuielilor din sectorul construcțiilor (2008-2011)
(Sursa: Adaptat de la Mondial de construcții 2009, Davis Langdon și Seah International)

Criza financiară a fost cel mai acut resimțită în America de Nord și Europa și în consecință, efectele asupra cheltuielilor de construcție au fost cele mai severe în aceste regiuni.

Figura 5 ne indică faptul că declinul în activitatea de construcții este mai sever în cadrul economiilor dezvoltate, probleme principale decurgând din creșterea accelerată a prețurilor bunurilor imobiliare.

După cum se observă, China și India, țări cu economii aflate în continuare într-o dezvoltare ridicată, conduc în privința creșterii sectorului de construcții.

Economiile aflate în curs de dezvoltare reprezintă aproximativ jumătate din cheltuielile de construcție globale, iar în timp ce SUA rămâne cea mai mare piață națională de construcții, aceasta va fi în curând depășită de China, ce are în plan cheltuirea a 600 miliarde dolari pentru lucrări de infrastructură în următorii ani.

Figura 6 ne arată creșterea preconizată de China și declinul a doi giganți industriali, Japonia și SUA în ceea ce privește cheltuielile de construcție la nivel global în ultimele două decenii și o predicție pentru următorii patru ani.

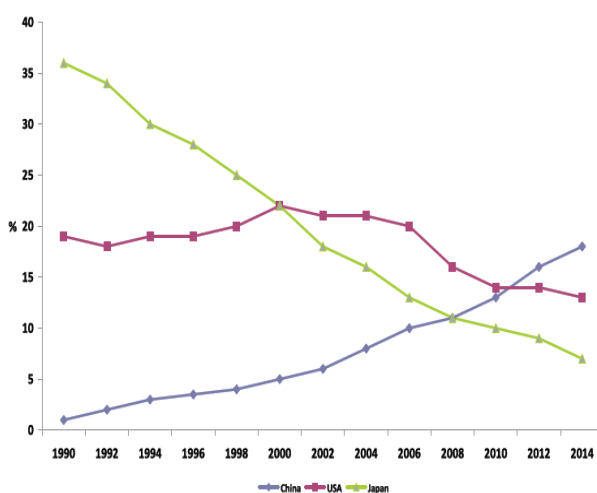

Fig. 6. Cheltuielile aferente sectorului de construcții (%)
Sursa: IHS Global Insight Construction Service

Statele Unite ale Americii au suferit cea mai gravă recesiune în 70 de ani ca urmare a prăbușirii pieței imobiliare.

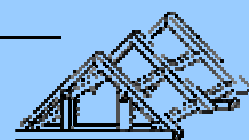

Fig. 7. Valoarea construcțiilor executate în SUA (mil. \$)

Începând din noiembrie 2009, cheltuielile pentru producția de construcții au fost estimate de către Departamentul de Comerț la o rată anuală ajustată sezonier de 900.1 miliarde dolari, cu 13,2% sub valoarea din aceeași perioadă din 2008.

În primele 11 luni ale anului 2009, cheltuielile de construcție s-au ridicat la 868.9 miliarde dolari, cu 12,7% sub valoarea de 994.9 miliarde dolari pentru aceeași perioadă din 2008.

BIBLIOGRAFIE

- *** (2009), *The global economic crisis and its consequences for the European construction industry – Positive measures and concerns of the European Social Partners EFBWW and FIEC*. European Construction Industry Federation (2009), *Annual Report*.
- Eurostat (2011), <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
- Nistorescu T., Ploscaru C., *Impact of economic and financial crisis in the construction industry*
- Stănculescu M, Stoiciu V. (2011), *Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă românești*, Friedrich - Ebert - Stiftung, București.
- Steven R., Les R., *Emerging from the Global Economic Crisis "Delivering Recovery through a Sustainable Construction Industry"*, CIB W55 Building Economics, Rotterdam.

Primit: 23 aprilie 2012 • Acceptat în forma finală: 3 mai 2012

